

Стратегія реагування жіночих громадських організацій та жіночого руху на COVID-19 і його наслідки

Підтримка жінок,
адвокація
та комунікації



ЗМІСТ СТРАТЕГІЇ

1. Контекст. Що змінилося у зв'язку з пандемією та карантинном?.....	3
1.1. Загальний контекст в Україні.....	3
1.2. Наслідки пандемії та карантину для реалізації прав жінок і для діяльності жіночих ГО.....	4
1.3. Заходи органів влади, міжнародних партнерів з розвитку та бізнесу, що можуть сприяти реалізації прав жінок в контексті подолання наслідків пандемії та карантину.....	6
Висновки з контексту	8
2. Методологія.....	9
3. Бачення. Що тепер потрібно робити інакше?.....	9
4. Мета і завдання стратегії	10
5. Теорія змін і очікувані результати.....	11
6. Діяльність	13
Завдання 1. Підтримка жінок, які зазнають множинної дискримінації	13
Завдання 2. Розширення економічних можливостей.....	17
Завдання 3. Адвокація	19
7. Партнерство	22
8. Моніторинг і оцінка.....	23



1. Контекст. Що змінилося у зв'язку з пандемією та карантинном?

1.1. Загальний контекст в Україні

Ситуація з епідеміологічними показниками в Україні розвивається дуже динамічно. Так само динамічною є національна відповідь на пандемію. За шість місяців розповсюдження коронавірусу Україна вже встигла побачити різні формати карантину – від жорсткого до поділу регіонів та населених пунктів на чотири зони – та інших заходів органів влади, бізнесу, громадських організацій та міжнародних партнерів з розвитку, спрямованих на запобігання та реагування на пандемію.

Зважаючи на відновлення офлайн-навчання в школах та закладах вищої освіти, повернення бізнес-активності, інтенсифікацію подорожей всередині країни та відновлення подорожей за кордон (хоча й в обмеженому масштабі), ймовірним є сценарій продовження швидкого зростання кількості хворих. Незважаючи на запевнення уряду в тому, що жорсткий карантин повторно вводиться не буде ([заява Д.Шмигала від 28.08.2020](#)), розвиток епідеміологічної ситуації за таким сценарієм буде мотивувати різних суб'єктів – від органів влади до приватного бізнесу та, власне, сімей і окремих людей – продовжувати чинні або запроваджувати подальші обмеження для мінімізації фізичних контактів.

Ці обставини створюють ситуацію **стратегічної невизначеності**, яка задає рамки для планування подальших кроків в контексті забезпечення прав жінок, розширення можливостей їхньої реалізації та, зокрема, діяльності жіночих громадських організацій.

З одного боку, в перші тижні вересня посилюються карантинні обмеження:

- до червоної зони (яка передбачає найбільш серйозні обмеження контактів, зокрема й закриття шкіл та дитсадків) віднесено такі великі міста, як Івано-Франківськ, Тернопіль та Чернівці, а також низка менших міст в різних областях України;
- у випадках спалахів коронавірусу у школі (за наявності хоча б одного інфікованого вчителя) у містах інших зон практикується закриття всієї школи на 2 тижні або більше, але це правило застосовується не завжди;
- так само, у випадках спалахів можуть запроваджуватися обмеження на користування транспортом (наприклад, припинення руху/зупинки потягів в населених пунктах, які відносяться до червоної зони).

З іншого боку, існує практика оскарження у судах рішень Кабінету Міністрів України про віднесення тих чи інших населених пунктів до червоної зони, а також фактичного продовження роботи шкіл і дитсадків. Крім того, рішення про рівень карантинних обмежень в населених пунктах переглядаються щотижня, а це ускладнює планування життєдіяльності сімей та визначення пріоритетів і планування діяльності громадських організацій.

По-третє, під впливом інформації про поширення пандемії та різні аспекти впливу коронавірусу на здоров'я тих чи інших груп людей окремі сім'ї можуть приймати рішення про обмеження контактів, які будуть жорсткішими, ніж рішення, що пропонуються органами влади. Це нормальна ситуація, але вона також обмежує горизонт стратегічного планування та розширює коло факторів, які треба брати до уваги.

Відповідно, суб'єктам цієї стратегії – жіночим ГО та їхнім коаліціям – слід одночасно і готуватися до продовження роботи в умовах адаптивного карантину в найближчі 2-3 роки, і посилювати таку навичку, як вміння швидко аналізувати нову інформацію та гнучко адаптувати свої рішення, тактики та плани відповідно до змін контексту.



1.2. Наслідки пандемії та карантину для реалізації прав жінок і для діяльності жіночих ГО

Основні виклики та обмеження для реалізації прав жінок створює не тільки пандемія, а й пов'язані з нею карантинні обмеження. Мова йде не стільки про безпосереднє порушення прав, скільки про обставини, в яких реалізація прав і можливостей жінок є ускладненою.

Суб'єкти цієї стратегії мають враховувати і ті обставини, які можуть стосуватися більшості жінок, і ті, які створюють обмеження для конкретних груп жінок.

Загальні фактори, характерні для більшості жінок:

- 1) **Втрата або зниження доходу.** Це може бути викликане втратою роботи, переведенням на неповну ставку або обмеженнями для ведення бізнесу та зниженням купівельної спроможності населення. Відповідно до опитування, проведеного ООН Жінки в квітні-травні 2020 року, за умови продовження карантинних обмежень 26% жінок, які працюють, очікують зниження своїх заробітків, а 21% – їх повної втрати. 6% жінок були відправлені в неоплачувану відпустку. 17% самозайнятих жінок і 12% жінок, які мали власний бізнес, втратили можливість працювати та, відповідно, свої доходи.
- 2) **Підвищення навантаження на жінок**, зокрема, у зв'язку із закриттям/переведенням на дистанційний режим шкіл і дитсадків. Відповідно до того самого опитування, 50% і 63,5% жінок повідомили про збільшення кількості часу, який вони витрачають на приготування їжі та прибирання (під час карантину) відповідно. Важливо також, що навантаження на жінок зросло непропорційно: зокрема, 74% жінок говорять, що переважно самотужки забезпечують догляд за дітьми, а 78% – переважно самотужки займаються їхнім навчанням, чоловіки-респонденти підтверджують ці тенденції. Таким чином, мова йде про подвійне навантаження у зв'язку з поєднанням оплачуваної (яка часто виконується з дому) та доглядової праці. Це особливо актуально для жінок, які виховують дітей самостійно, а також для багатодітних матерів.
- 3) **Підвищення психологічного навантаження на жінок та стресу.** По-перше, відповідно до опитування ООН Жінки, 53% говорять про зростання витрат часу на надання психологічної, емоційної підтримки дорослим членам своїх сімей. По-друге, під час консультацій з жіночими ГО в рамках підготовки цієї стратегії йшлося про поширення таких тенденцій, як звернення жінок до психологів, зокрема й у критичних станах. Співробітниці ГО підкреслюють, що жінки з цільових груп, з якими вони працюють, часто відчують відчай, відсутність надії, дефіцит спілкування, втому від подвійного та потрійного навантаження. Ця проблема є особливо гострою для жінок певних професій – соціальних, банківських працівниць, працівниць транспорту, мереж роздрібної торгівлі, оскільки споживачі часто виливають на них негативні емоції, викликані пандемією та карантинном.
- 4) **Стигматизація** тих, хто хворіє, та їхніх родичів, особливо з боку сусідів. Про це говорять представниці жіночих ГО, що взяли участь у консультаціях для підготовки цієї стратегії.
- 5) **Погіршення доступу до ресурсів і послуг** під час карантину. Відповідно до опитування ООН Жінки, на початку карантину 79% жінок стикалися зі складнощами у придбанні предметів медичного призначення, масок і рукавичок. 17% жінок не змогли отримати соціальні послуги для себе чи членів своєї сім'ї, 6% – медичну допомогу, 10% довше, ніж звичайно, очікували на медичну допомогу. Зважаючи на



прискорення темпів поширення вірусу в серпні-вересні, ця проблема має ризик загострення. Також респондентки опитування говорили про неможливість придбати продукти харчування (9%) та труднощі у використанні громадського транспорту (60%).

- 6) Через карантин велика кількість процесів, серед яких організація навчання дітей, пошук інформації та окремих соціальних послуг та підтримки, зокрема і від жіночих ГО, було переведено в онлайн. Це є проблемою для тих сімей, що **не мають достатньої кількості технічних засобів** для всіх дітей та належного доступу до Інтернету та мобільного зв'язку. Представниці жіночих ГО, що взяли участь у консультаціях, також говорять про таке обмеження, як брак необхідних технічних навичок у жінок і відсутність програмного забезпечення для підтримки групових відеочатів.
- 7) Відповідно до міжнародної та національної практики та досліджень, карантин і викликаний ним стрес загострює ризики **домашнього насильства**. [За даними МВС](#), у березні-квітні (у порівнянні з попередніми місяцями) суттєвого збільшення кількості звернень до поліції (102) у зв'язку з домашнім насильством не відбулося. Водночас, кількість звернень на національну «гарячу лінію» із попередження домашнього насильства (де можна отримати інформацію та психологічну підтримку, але не викликати поліцію), під час карантину [збільшилася вдвічі](#). Окрім цього, жіночі ГО, які взяли участь у консультаціях, відзначають як зростання рівня домашнього насильства, так і інші негативні фактори, пов'язані з карантинном: 1) відсутність систематизованої інформації про те, куди звертатися потерпілим від домашнього насильства – багато потерпілих не мають можливості знайти таку інформацію, 2) закриття або обмеження роботи притулків для потерпілих від насильства, 3) зниження пріоритетності цього питання та, відповідно, відтермінування заходів та інвестицій у посилення системи надання послуг для потерпілих від насильства.

Також слід врахувати фактори, що створюють обмеження для реалізації прав **конкретних груп жінок** (на додаток до перерахованих вище факторів).

Дискримінація та обмеження можливостей реалізації прав, які зазнають **жінки з інвалідністю**, під час карантину та пандемії посилюються. Представниці жіночих ГО, які брали участь у консультаціях, зазначали про такі проблеми: 1) брак доступу до медичних товарів, засобів індивідуального захисту та медичних послуг – і через інфраструктурну недоступність, і транспортні обмеження, і зниження доходів, 2) підвищені ризики інфікування (жінки, які мають порушення зору, пересуваються за допомогою рук; жінки, які мають порушення опорно-рухового апарату, також вимушені частіше торкатися поверхонь, ніж люди без інвалідності), 3) погіршення доступу до соціальних послуг через страх соціальних працівниць/ків бути інфікованими, а також через те, що окремі послуги отримати неможливо в умовах соціальної/фізичної дистанції, 4) жінки, які мають порушення зору, не можуть отримувати візуальну інформацію про пандемію та карантинні заходи, що підвищує для них ризики інфікування та стрес.

Ромські жінки також продовжують зазнавати множинної дискримінації, яка посилюється через пандемію, оскільки існує стереотип, що вони можуть розповсюджувати вірус. Окрім цього, карантинні обмеження створюють для ромських жінок додаткові перешкоди щодо пошуку джерел доходу, доступу до продуктів харчування, засобів індивідуального захисту, медичної допомоги та інформації про способи профілактики і лікування коронавірусу. Ромські жінки переважно не мають можливості організувати дистанційне навчання для своїх дітей через відсутність техніки, недоступність Інтернету/мобільного зв'язку. Для



окремих жінок обмеженням є також невміння читати українською, оскільки це ускладнює пошук інформації та допомогу дітям з навчанням.

Жінки з ВІЛ так само мають труднощі з доступом до необхідних медичних послуг, а також до спеціальних товарів, харчування. Перед ними постають ризики переривання АРВ-терапії (особливо в невеликих населених пунктах та віддалених районах) і розкриття ВІЛ-статусу, складнощі з оформлення інвалідності (за потреби).

Для **жінок-ВПО** окрім перерахованих вище факторів, зокрема й загострення психологічного напруження та стресу, особливими проблемами є неможливість поїхати на тимчасово окуповані території (через закриття КПВВ) та ризик втратити орендоване житло у зв'язку з відсутністю доходу (за даними опитування ООН Жінки, ця проблема є актуальною для половини переселенок).

Зважаючи на те, що наприкінці жовтня 2020 року в Україні пройшли місцеві вибори, слід звернути увагу й на таку категорію, як **жінки, які планували балотуватися** до місцевих рад або на посади голів населених пунктів/ОТГ. Через обмежений доступ до фінансових ресурсів жінки частіше використовують таку виборчу тактику, як зустрічі з виборцями. Але карантинні обмеження, що накладаються на проведення зустрічей, а також необхідність забезпечувати інформаційну та епідеміологічну безпеку ускладнили використання цієї тактики.

Окрім цього, слід звернути увагу на появу **нових вразливих у зв'язку з карантином та пандемією груп жінок** – жінки-медики, жінки з сектору безпеки (поліцейські, жінки в ДСНС), жінки, які працюють в громадському транспорті, співробітниці соціальних служб. За повідомленнями жіночих ГО, які брали участь у консультаціях, багатьох представниць цих груп на початку карантину не було забезпечено ні засобами індивідуального захисту, ні алгоритмами дій. Через це є численні випадки підвищення стресу, професійного вигорання, звільнення або відпусток за власний рахунок).

Страх інфікування також **ускладнює можливість залучити волонтерів** до надання допомоги вразливим групам людей в громадах (наприклад, доставка до їхніх помешкань продуктів харчування, медикаментів тощо).

1.3. Заходи органів влади, міжнародних партнерів з розвитку та бізнесу, що можуть сприяти реалізації прав жінок в контексті подолання наслідків пандемії та карантину

Починаючи з лютого 2020 року, національні та місцеві органи влади прийняли низку законодавчих актів та планів дій, створили низку робочих груп та штабів з реагування на пандемію. Переважна більшість цих документів та рішень цих органів не створює безпосередньої дискримінації для жінок або вразливих груп, але водночас у них і не враховується ситуація та потреби жінок і вразливих груп щодо пандемії та карантину, які спричинені або загострюються проявами гендерної нерівності в Україні.

Заходи, що пропонуються цими документами і рішеннями, переважно лежать в площині **інфекційного контролю** (зокрема, регулювання правил карантину: обмеження перебування в громадських місцях, обмеження щодо масових зібрань, зупинення транспортних перевезень, обмеження щодо проведення господарської діяльності тощо).

Водночас, ідеться також про **спеціальні дії на користь конкретних соціальних груп**: доплати окремим соціальним групам (пенсіонерам, особам з інвалідністю), компенсації отримувачам житлових субсидій, податкові пільги (діяли в квітні-червні 2020 року), надбавки медичним працівникам та виділення коштів з фонду протидії пандемії на



забезпечення засобів індивідуального захисту для працівників Національної поліції, Державної служби з надзвичайних ситуацій, Національної гвардії тощо. Ці рішення спрямовані на групи, які є вразливими у зв'язку з пандемією та карантинном, і свідчать про те, що державна та місцева політика в цілому готова до врахування потреб жінок і вразливих груп у контексті реагування на COVID-19, але через високу терміновість можливості врахувати ґендерні аспекти та становище вразливих груп були обмеженими.

Структурні підрозділи, комісії, робочі групи та штаби з реагування на COVID-19 переважно **не є ґендерно-збалансованими**. Це продовження тенденції щодо недостатньої представленості жінок на рівні прийняття рішень в органах влади, особливо на національному та регіональному рівні. Про приклади **включення** до таких структур **експертів з ґендерних питань** невідомо (у той час як прикладів їхнього невключення чимало). Крім того, жіночі ГО повідомляють про відсутність взаємодії із такими структурами. Таким чином, під час розробки рішень і планів дій зазвичай не використовуються дані з розподілом за статтю та дані про потреби жінок, які зазнають множинної дискримінації.

Так само **невідомо про адвокаційні заходи** з метою включення ґендерної перспективи до національних, регіональних і місцевих рішень і планів дій з реагування на COVID-19, зокрема й з метою розширення представництва жінок та включення ґендерних експертів до відповідних структур. З огляду на те, наскільки швидко створювалися такі структури та наскільки швидко вони були змушені розробляти плани дій та рішення, логічно припустити, що жіночі ГО просто не мали часу на такі адвокаційні заходи.

Суб'єктами реагування на COVID-19 також є **громадські організації, благодійні фонди, міжнародні організації та приватний бізнес**. Міжнародні організації (зокрема Європейський Союз, Програма розвитку та інші агенції ООН, програми USAID, приватні фонди) оголосили швидкі грантові конкурси для реагування на пандемію, що дозволило придбати засоби індивідуального захисту та товари першої необхідності для вразливих груп, а також для осіб, які мають підвищений ризик інфікування (працівники транспорту, поліції, соціальні працівники тощо). Громадські організації, благодійні фонди та бізнес також організували надання засобів індивідуального захисту, продуктів харчування та товарів першої необхідності, розповсюдження необхідної інформації та надання послуг. Водночас, ці ініціативи переважно є точковими та скоріше носять характер «гасіння пожежі» для забезпечення невідкладних потреб жінок (яке теж дуже потрібне в цих обставинах), ніж розробки та впровадження довгострокових рішень.

Також для цілей цієї стратегії важливо зазначити, що жіночі ГО практично не встигли отримати **досвід спільних дій та формування коаліцій** у забезпеченні потреб жінок та адвокації в зв'язку з пандемією та карантинном протягом останніх 6 місяців, оскільки пріоритет віддавався швидким крокам, а узгодження дій з партнерами завжди потребує додаткового часу. Відтак, стратегія дозволить врахувати потенціал коаліцій та мережування для досягнення тих ефектів, на які в її суб'єктів не вистачало ресурсів у перші місяці карантину.



Висновки з контексту

1. Ситуація з пандемією та особливо із заходами реагування на неї змінюється динамічно, але залишається основною темою для дискусій, розробки та реалізації рішень. Це означає, що суб'єкти стратегії – жіночі ГО та їхні коаліції – мають інвестувати часові та людські ресурси в регулярний огляд та аналіз інформації про цю ситуацію та гнучко адаптувати свою діяльність під виклики, що змінюються.
2. Відсутність точної інформації про найбільш ефективні рішення (наскільки жорстким має бути карантин з точки зору балансу між охороною громадського здоров'я та підтриманням економічних процесів і життєдіяльності суспільства, скільки саме людей належать до певної вразливої групи, які саме потреби вони мають і як їх найкращим чином задовольнити) посилює ситуацію стратегічної невизначеності, в якій жіночі ГО та коаліції будуть приймати рішення та розробляти і втілювати плани в найближчі роки.
3. Карантин продовжує впливати на можливості забезпечення прав жінок сильніше, ніж сама пандемія. Це підкреслює важливість включення жіночої перспективи в рішення щодо карантину, і, відтак, адвокація та забезпечення представництва жінок у процесах прийняття рішень мають бути одним з пріоритетів жіночих ГО та коаліцій.
4. Збільшення/загострення гуманітарних викликів, яке призводить до необхідності переорієнтації жіночих ГО зі стратегічних проєктів з просування прав жінок до реагування на поточні виклики. Загальні виклики для реалізації прав жінок та виклики, що створюють обмеження для конкретних груп, мають стати ще одним предметом діяльності жіночих ГО. Водночас, така діяльність має потенціал до посилення жіночого руху за рахунок охоплення більшої кількості жінок та демонстрації того, наскільки жіночі ГО ефективно задовольняють потреби жінок у зв'язку з COVID-19 та наскільки важливим є представництво жінок у розробці та прийнятті рішень з реагування на пандемію.
5. Зменшується обсяг коштів, доступних для жіночих ГО на реалізацію «традиційних» програм з просування прав жінок. Ймовірність комбінувати ресурси «традиційних» програм і програм реагування на COVID-19, що могла б підвищувати можливості запровадження довгострокових рішень проблем і потреб жінок та розвитку жіночого руху, залишається низькою.
6. Відсутність офлайн-зустрічей та масових заходів обмежує можливості для консолідації та помітності жіночого руху. Виходом є переорієнтація онлайн, що вимагає від жіночих ГО інвестицій в розвиток інформаційних навичок (власних та навичок своїх цільових груп), а також розширення своєї онлайн-присутності.
7. COVID-19 поставив низку викликів безпосередньо перед жіночими ГО: 1) ризик втрати прогресу за напрямками, за якими жіночі ГО працювали в останні роки, оскільки під час пандемії вони були змушені швидко переорієнтуватися на допомогу вразливим групам; 2) підвищення ризиків професійного вигорання; 3) скорочення коштів, які міжнародні партнери з розвитку виділяють на захист прав жінок; 4) скорочення часових і фінансових ресурсів для організаційного розвитку жіночих ГО.



2. Методологія

Методологія підготовки стратегії включала в себе кабінетний огляд наявних документів, законодавчих актів, звітів та досліджень, проведення чотирьох фасилітованих дискусій з представницями жіночих ГО, активістками й експертками та узагальнення висновків з цих дискусій.

Під час кабінетного огляду було проаналізовано:

- законодавчі акти (закони, постанови КМУ, накази Міністерства охорони здоров'я, Міністерства освіти, Міністерства внутрішніх справ та інших органів), окремі рішення місцевих рад та об'єднаних територіальних громад;
- програми/планів дій органів влади, зокрема, Національний план протиепідемічних заходів щодо запобігання занесенню і поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, на 2020 рік, міжнародних організацій, бізнесу;
- інформацію про плани та діяльність міжнародних організацій, громадських організацій, благодійних фондів та бізнесу в контексті реагування на COVID-19;
- наявні дослідження та огляди (особливу цінність мала Оперативна гендерна оцінка становища та потреб жінок у контексті ситуації з COVID-19 в Україні, видана ООН Жінки в Україні в травні 2020 року).

Чотири тематичні фасилітовані дискусії було проведено у період 21.07-4.08, участь у них взяли більше 50 представниць жіночих ГО, активісток та експерток. Вони були проведені відповідно до заздалегідь підготовлених гайдів та присвячені таким темам:

- 1) робота з жінками, які зазнають множинної дискримінації;
- 2) розширення економічних можливостей жінок, підприємництво;
- 3) лідерство, участь у прийнятті рішень, адвокація;
- 4) системний вплив жіночого руху.

Таким чином, проект стратегії було розроблено на основі бачення, досвіду, пропозицій та ідей представниць жіночих ГО, активісток та експерток.

Проект стратегії було представлено на обговорення жіночих ГО, міжнародних організацій, експерток та партнерів Українського Жіночого Фонду та допрацьовано відповідно до їх зауважень, пропозицій та коментарів.

Це дозволило забезпечити належність (*ownership*) стратегії жіночим ГО та жіночому руху в цілому.

3. Бачення. Що тепер потрібно робити інакше?

Очікується, що внаслідок реалізації стратегії економічні, соціальні, інформаційні та інші прояви кризи, викликані пандемією COVID-19 та відповідним карантинном, не будуть погіршувати становище жінок, створювати обмеження для реалізації прав жінок і загострювати прояви гендерної нерівності в Україні.

Навпаки, ці прояви/виклики стануть фактором мобілізації жіночих ГО та їхніх коаліцій, жіночих активісток та експерток навколо захисту прав жінок в умовах кризи, викликаній



COVID-19, розширення представленості жінок у прийнятті рішень на національному, регіональному та місцевому рівні, а також розвитку жіночого руху.

Стратегія відповідає на запитання: що жіночі ГО, їхні коаліції та жіночий рух загалом мають робити інакше (у зв'язку з пандемією та карантинном), щоб і забезпечити задоволення потреб жінок з різних груп, і розвиток/зміцнення жіночого руху, і посилення його впливу?

Стратегія розрахована на три роки (осінь 2020 – літо 2023 року).

Суб'єктами реалізації стратегії є жіночі неурядові організації, їхні коаліції, активістки та експертки.

Бенефіціарами стратегії є групи жінок, які зазнали впливу пандемії COVID-19 та карантинних/обмежувальних заходів. Користь від стратегії також отримують органи влади (національні, регіональні, місцеві), міжнародні організації та приватний бізнес, оскільки вони матимуть краще уявлення про пріоритети та діяльність жіночих ГО, їхніх коаліцій, активісток та експерток у контексті реагування на кризу COVID-19 та зможуть побудувати більш передбачуване та стале партнерство з жіночими ГО, коаліціями, активістками та експертками для подолання проявів і наслідків цієї кризи.

4. Мета і завдання стратегії

Мета стратегії – створення та впровадження інструментарію для запобігання і подолання викликів задля забезпечення прав жінок в Україні, які виникають через пандемію COVID-19 та пов'язані з нею карантинні/обмежувальні заходи, шляхом надання конкретних відповідей на проблеми жінок та посилення впливу жінок на прийняття рішень щодо пандемії на національному, регіональному та місцевому рівнях.

Цей інструментарій створюється жіночими ГО, їхніми коаліціями, активістками та експертками протягом періоду реалізації стратегії **для самих себе**. Вони будуть використовувати його для задоволення потреб груп жінок, з якими вони працюють, та надання жінкам голосу, щоб жінки могли озвучувати свої потреби і бачення та посилювати свою роль у всіх сферах суспільного життя.

Інструментарій має бути **гнучким**, що дозволить суб'єктам стратегії адаптувати його до змін контексту, появи нових потреб та використання можливостей для забезпечення прав жінок, які будуть з'являтися внаслідок діяльності органів влади, міжнародних організацій, громадських організацій та інших акторів у сфері протидії COVID-19.

Завдання стратегії:

1. Розробити і реалізувати рішення для підтримки жінок, які зазнали множинної дискримінації, зокрема й жінок, які стали вразливими через пандемію та карантин, для забезпечення їхніх прав і задоволення їхніх потреб (**Підтримка жінок, які зазнають множинної дискримінації**).
2. Забезпечити підтримку для реалізації економічних можливостей жінок та сприяння підприємництву серед жінок шляхом подолання обмежень і викликів, спричинених COVID-19 (**Розширення економічних можливостей**).



3. Систематизувати та посилити адвокаційні заходи жіночих ГО, коаліцій, активісток та експерток, щоб підвищити наочність потреб жінок у контексті реагування на COVID-19, створити умови для врахування цих потреб органами влади та міжнародними організаціями під час визначення пріоритетів та планів своєї діяльності та посилити вплив жінок на суспільні процеси й прийняття рішень (**Адвокація**).

Стратегія пропонує конкретні ідеї та кроки для забезпечення потреб жінок з різних груп та розвитку/зміцнення жіночого руху. Вона є рамковою основою для підготовки конкретних проектів, зокрема й з метою фандрейзингу, а також для планів співпраці з органами влади, міжнародними організаціями та бізнесом.

Стратегія будується на двох ключових **принципах**:

- 1) «нічого для нас без нас» / «для нас з нами» – мета, завдання, пріоритети, конкретні кроки та способи реалізації стратегії визначаються самими жіночими ГО, їхніми коаліціями, активістками та експертками на основі потреб, які озвучують цільові групи жінок, та із залученням їхнього потенціалу, щоб вони могли просувати свої цілі та цінності;
- 2) партнерство між жіночими ГО, їхніми коаліціями, активістками та експертками, що працюють у різних сферах та з різними групами жінок, які зазнають множинної дискримінації, для врахування становища та задоволення потреб жінок та посилення адвокаційного потенціалу.

Реалізація стратегії дозволить використати кризу COVID-19 як фактор мобілізації жіночого руху, щоб посилити рух, консолідувати та зміцнити здобутки у сфері прав жінок та гендерної рівності.

5. Теорія змін і очікувані результати

Відповідно до аналізу контексту, найбільш **ймовірним** розглядається **сценарій** збереження адаптивного карантину протягом як мінімум найближчих 6-9 місяців, з перспективою запровадження більших обмежень у ключових сферах, які впливають на жінок (зайнятість, робота шкіл, дитсадків, громадського транспорту, проведення масових заходів), підвищення навантаження на системи соціальної допомоги та охорони здоров'я.

До того ж органи влади (особливо на національному рівні) звертають набагато більше уваги на запровадження вищезазначених обмежень, ніж на розробку довгострокових рішень для задоволення потреб вразливих груп, забезпечення можливостей для реалізації жінками своїх прав та залучення жінок до прийняття рішень.

Міжнародні партнери з розвитку та бізнес оперативно відреагували на кризу COVID-19 та запропонували швидкі рішення для задоволення потреб найбільш вразливих груп, і це дозволило жіночим ГО отримати кошти для того, щоб швидко «залатати діри». Водночас, нині необхідно зосередитись на більш довгострокових рішеннях для реалізації прав жінок, зокрема й жінок, які зазнають множинної дискримінації, серед яких **пошук системних ресурсів** для таких рішень, зміцнення організаційної спроможності та партнерства жіночих ГО для створення сталої системи забезпечення потреб і реалізації можливостей жінок. Прогнозоване скорочення обсягів донорської допомоги на фоні зростання внутрішніх витрат урядів у країнах-донорах робить це завдання складнішим, але не менш пріоритетним.



На цьому тлі жіночим ГО та їхнім коаліціям важливо **поєднати два напрями**: 1) забезпечення потреб жінок; і 2) розширення представництва жінок у прийнятті рішень щодо пандемії та реагування на неї, оскільки реалізація другого напрямку зміцнить потенціал для впровадження першого, а реалізація першого доведе ефективність та надасть докази на користь необхідності другого.

Таким чином суб'єкти стратегії – жіночі ГО, їхні коаліції, активістки та експертки – створять для себе інструментарій, який допоможе їм адаптувати/посилити свої підходи до роботи з цільовими аудиторіями та залучення ширших груп жінок до соціальних процесів і прийняття рішень. Хоча це вже є безпосередньою **очікуваною користю** від стратегії, це також дозволить підвищити наочність, зміцнити суб'єктність **жіночого руху** та зробити його більш масовим.

Теорія змін цієї стратегії пояснює, яким чином мають статися ці зміни та чому саме так.

<p>Якщо жіночі ГО, коаліції, активістки та експертки будуть:</p> <ul style="list-style-type: none"> - збирати деталізовану інформацію про потреби жінок у контексті COVID-19; - використовувати цільові канали та способи інформування жінок про наявну допомогу; - розробляти онлайн-платформи для координації допомоги для жінок; - підвищувати цифрову грамотність і доступність цифрових засобів для жінок; - забезпечувати базові потреби цільових груп жінок (безпека, виживання) з повагою до їхньої гідності; - проводити консультації з жінками щодо найбільш пріоритетних рішень та підходів; - співпрацювати для задоволення потреб жінок, які зазнають множинної дискримінації; - реалізовувати конкретні проекти для задоволення потреб жінок, які зазнають множинної дискримінації, 	<p>Якщо жіночі ГО, коаліції, активістки та експертки будуть:</p> <ul style="list-style-type: none"> - аналізувати проблеми та досвід підтримки підприємництва та розширення економічних можливостей жінок у контексті COVID-19; - надавати підтримку жінкам для переведення бізнесу або самозайнятості онлайн; - навчати жінок онлайн-професіям; - проводити консультації з жінками в бізнесі щодо найбільш пріоритетних рішень та підходів у зв'язку з реагуванням на COVID-19; - налагоджувати мережі кооперації між жінками у сфері підприємництва та розширення економічних можливостей; - надаватиму ресурси (фінансові, інформаційні, технічні, менторство) для підприємництва та розширення економічних можливостей жінок, 	<p>Якщо:</p> <ul style="list-style-type: none"> - жіночі ГО отримують додаткові ресурси для посилення своєї організаційної спроможності; - жіночі ГО, активістки та експертки будуть створювати національні, регіональні та тематичні коаліції навколо викликів для прав жінок, спричинених COVID-19; - жіночі ГО забезпечуватимуть епідеміологічну безпеку під час проведення масових заходів; <p>Та якщо жіночі ГО, їхні коаліції, активістки та експертки будуть:</p> <ul style="list-style-type: none"> - вживати адвокаційних заходів для розширення впливу жінок на прийняття рішень у контексті COVID-19; - проводити адвокацію з органами влади, міжнародними організаціями та бізнесом для підвищення наочності проблем і потреб жінок у зв'язку з COVID-19 за визначеними темами,
<p>То:</p> <ul style="list-style-type: none"> - вони матимуть апробовані рішення для підтримки жінок, які зазнають множинної дискримінації, зокрема й 	<p>То:</p> <ul style="list-style-type: none"> - вони матимуть апробовані рішення для підтримки жіночого підприємництва та 	<p>То вони матимуть:</p> <ul style="list-style-type: none"> - напрацьовані моделі співпраці для забезпечення прав і можливостей жінок;



<p>жінок, які стали вразливими через пандемію та карантин; - потреби жінок у зв'язку з COVID-19 будуть задоволені краще.</p>	<p>розширення економічних можливостей жінок; - жінки матимуть кращі можливості для отримання доходу.</p>	<p>- апробовані рішення та ресурси для розширення впливу жінок на прийняття рішень; - дієві аргументи для органів влади, міжнародних організацій та бізнесу щодо включення потреб і бачення жінок до своїх пріоритетів.</p>
<p>І в результаті:</p> <p>- права жінок, зокрема тих, які зазнають множинної дискримінації, будуть краще захищені; - проблеми та потреби жінок будуть включатися в національні, регіональні та місцеві програми та плани дій з реагування на COVID-19, а також у програми міжнародних організацій та бізнесу; - жінки матимуть більший вплив на прийняття рішень щодо реагування на COVID-19.</p>		
<p>Вплив:</p> <p>- жіночий рух зросте в чисельності, оскільки до нього приєднаються жінки, які отримують вигоди від реалізації конкретних проєктів та переконуються в корисності жіночої солідарності; - жіночий рух стане більш помітним та впливовим за рахунок зміцнення внутрішнього та зовнішнього партнерства, накопичення досвіду стратегічних та практичних кроків із задоволення потреб жінок; - жіночий рух за рахунок своєї масовості та впливу зможе забезпечувати кращий захист прав жінок.</p>		

6. Діяльність

Нижче перераховані блоки заходів, які суб'єкти стратегії можуть виконувати для реалізації її завдань та досягнення мети. Ці заходи визначені відповідно до теорії змін – таким чином очікується, що вони мають привести до необхідних результатів.

Діяльність розподілена за завданнями.

Завдання 1. Підтримка жінок, які зазнають множинної дискримінації

Цей блок включає системні заходи з реагування на потреби жінок з різних груп, пов'язані з пандемією та карантинном, а також на потреби, які загострюються в зв'язку з карантинном (допомога жінкам, які зазнають множинної дискримінації, протидія домашньому насильству тощо).

Ці заходи мають прагнути забезпечувати в першу чергу потреби жінок, які стикаються з множинною дискримінацією, зокрема й шляхом використання можливостей співпраці між жіночими ГО різного профілю.

Ці заходи об'єднані в такі напрями:

1. Збір та аналіз інформації

- збирати деталізовану інформацію про потреби жінок, які зазнають множинної дискримінації в контексті COVID-19, масштаб і гостроту цих потреб;
- такий аналіз потреб має здійснюватися регулярно та постійно оновлюватися;
- аналіз можна проводити в співпраці із соціальними службами, Національною поліцією, медичними установами та іншими провайдерами соціальних послуг;
- залучати жінок до збору інформації всередині їхніх спільнот (з використанням досвіду БО «Позитивні жінки» та Євразійської Жіночої мережі зі СНІДу);



- провести пілотування повного ланцюжка збору такої інформації на місцевому рівні (населений пункт/ОТГ);
- вибудовувати довіру з боку цільових груп – зокрема, щоб цільові групи уповноважили жіночі ГО стати «їхнім голосом» або долучалися до ГО та самостійно представляли свої інтереси;
- готувати короткі довідки про потреби цих груп, які будуть використовуватися для координації, обміну інформації з іншими ГО, а також для адвокації з органами влади та міжнародними організаціями.

2. Розповсюдження інформації серед цільових груп

- розробляти цільові канали інформування жінок, які зазнають множинної дискримінації, про наявну допомогу;
- перетворювати цю інформацію у зрозумілі мапи, довідники та інструкції та розміщувати у зручних для цільових груп жінок місцях – у громадському транспорті, біля магазинів, ЦНАП, медичних установ, соціальних служб (це особливо актуально для бездомних жінок, ромських жінок), а також онлайн;

Цільові групи Завдання 1 (перелік невичерпний)

ВІЛ-позитивні жінки
 Споживачки наркотиків
 Дівчата-підлітки
 Жінки з інвалідністю, зокрема й з обмеженнями руху, слуху, зору
 Жінки, які постраждали від домашнього насильства
 Жінки-ВПО
 Жінки, які виховують дітей з інвалідністю
 Жінки, які виховують та утримують дітей молодшого та шкільного віку
 Жінки з національних меншин
 Ромки
 Жінки похилого віку
 Жінки, які проживають у сільській місцевості та віддалених районах
 Вагітні жінки
 Породілля, зокрема ті, які страждають на післяпологову депресію
 Бездомні жінки

- ці довідники, мапи, інструкції мають містити таку інформацію:
 - які послуги доступні (на рівні області, району, ОТГ),
 - хто їх пропонує (ГО, мед. установи, «гарячі лінії», соціальні служби),
 - де та як їх отримати;
- регулярно моніторити, наскільки добре працюють канали і формати донесення інформації, та за потреби їх переглядати;
- розповсюджувати інформацію потрібно із дотриманням гідності жінок та із врахуванням обмежень, які перед ними постають, серед яких обмеження слуху, зору – зокрема, забезпечення сурдоперекладу (робота з регіональними ЗМІ), забезпечення інформування телефоном для жінок з обмеженнями руху.

3. Оптимізація надання послуг для цільових груп жінок

- впроваджувати формати виїзних консультаційних пунктів та пунктів інформування про доступну допомогу та послуги в місцях дислокації жінок з цільових груп;
- створювати/підтримувати тематичні/вузькі групи взаємодопомоги для жінок: проекти психологічної підтримки, онлайн-соціалізації (за прикладом ініціативи фонду «[Життєлюб](#)» з онлайн-соціалізації літніх людей та університетів третього віку, які підтримують спорт, соціалізацію, навчання для літніх людей);



- створювати/підтримувати гарячі лінії/телефони довіри для жінок, які зазнають множинної дискримінації;
- розробити мобільний додаток, де можна вибрати необхідну допомогу і зв'язатися з відповідними службами;
- створити/запровадити систему миттєвого інформування (SMS, соціальні мережі тощо) цільових груп жінок;
- створити парасолькову систему допомоги, що включатиме жіночі ГО, активісток і волонтерок та буде працювати спільно з соціальними службами та органами місцевого самоврядування для координації та розподілу зусиль;
- забезпечувати можливість жінкам з обмеженнями руху потрапити до провайдерів соціальних послуг (наприклад, соціальне таксі);
- адвокатувати повернення до можливості партнерських пологів;
- розробити та реалізувати механізм надання допомоги та підтримку породіллям та матерям (консультування з грудного вигодовування, материнських практик, побутова допомога, психологічна підтримка), які за сімейних обставин того потребують.

4. Діджиталізація допомоги

- підвищувати цифрову грамотність і доступність цифрових засобів комунікації для жінок, які зазнають множинної дискримінації;
- виконувати проекти з підтримки діджиталізації для сільських жінок: створення міні-інформаційних центрів у бібліотеках, клубах або будинках культури в сільській місцевості, їхнє обладнання відповідною технікою й Інтернетом та проведення там заходів для місцевих жінок (наприклад, «феміністичних мостів» на зразок Бібліомосту);
- проводити навчання жінок, які зазнають множинної дискримінації, навичкам користування комп'ютером, Інтернетом, мобільним Інтернетом, програмами комунікацій онлайн (Zoom тощо), навичкам пошуку та перевірки інформації, звернення до провайдерів необхідних послуг онлайн;
- популяризувати серед жінок з цільових груп програми онлайн-навчання та забезпечувати фінансову та інфраструктурну доступність цих програм для жінок;
- створити онлайн-ресурс/застосунок, за допомогою якого жінки могли б оцінити рівень свого ментального здоров'я (Единбурзька шкала та шкала Бека для вагітних та жінок після пологів, шкала О.Чабана, Шкала тривожності для всіх);
- до того ж слід використовувати й традиційні канали комунікацій – зокрема, оголошення/плакати великим шрифтом у громадських місцях для тих жінок, які не присутні онлайн; радіоприймачі, дротове радіо у сільській місцевості (приклад Ашану – розповсюдження необхідних продуктів); оголошення в газетах.

5. Забезпечення безпеки

- забезпечувати безпеку комунікацій: і епідеміологічну (під час особистих контактів), й інформаційну (комунікації мають бути чутливими до потреб та становища жінок, які зазнають множинної дискримінації, зокрема вони мають бути адаптованими для жінок з проблемами зору, слуху тощо);



- забезпечувати засоби особистого захисту для працівниць жіночих ГО, волонтерок, активісток;
- жіночим ГО слід регулярно проводити оцінку наявності засобів особистого захисту в їхніх громадах та оперативно закривати лакуни;
- посилювати інформаційні заходи про наявні послуги та допомогу, номери гарячих ліній для потерпілих від домашнього насильства;
- адвокатувати розробку алгоритму дій для партнерських пологів під час КОВІД-19, зокрема, для запобігання акушерському насильству;
- проводити адвокацію з органами влади, бізнесом та донорами для розширення програм підтримки жінок – зокрема, підвищення фінансування притулків та створення нових.

6. Сприяння навчанню дітей

- розробляти та поширювати методичні рекомендації про найефективніші способи навчання дітей онлайн, організовувати обмін досвідом між вчителями;
- розробляти та реалізовувати програми психологічної допомоги та підтримки для педагогічних працівниць в умовах дистанційного навчання;
- надавати техніку – планшети, комп'ютери – для вразливих сімей (багатодітних, малозабезпечених, інших) для уможливлення дистанційного навчання;
- розробляти та записувати на цифрові носії уроки, які можна було б передивлятися без Інтернету (для дітей, які цього потребують);
- проводити адвокацію з провайдерами мобільного та Інтернет-зв'язку для підвищення його доступності для вразливих сімей.

7. Консультації з жінками

- проводити консультації з жінками, які зазнають множинної дискримінації, щодо найбільш пріоритетних для них рішень та підходів (тематичні зустрічі, фокус-групи, онлайн-опитування);
- це дозволить і зробити ці рішення та підходи максимально ефективними, і активніше залучити жінок до соціальних процесів та прийняття рішень;
- коли суб'єкти реалізації стратегії допомагатимуть жінкам, які зазнають множинної дискримінації, задовольнити їхні базові потреби, пов'язані з безпекою та виживанням, це дозволить жінкам побачити корисність співпраці з жіночими ГО та відчутти власну гідність та сили для того, щоб долучатися до процесів прийняття рішень.

8. Підтримка для жіночих ГО та активісток

- організовувати тренінги для переведення діяльності жіночих ГО онлайн (зважаючи на те, що для реалізації вищеперерахованих підходів жіночі ГО мають поліпшити навички (або отримати нові, незвичні для себе навички));
- проводити заходи із запобігання професійному вигоранню (тренінги, ретрити, супервізія, обмін досвідом, індивідуальні психотерапевтичні сесії) для співробітниць жіночих ГО та волонтерок, які надають адресну допомогу;



- передбачити для співробітниць жіночих ГО та волонтерок можливість безкоштовно проходити тести на COVID-19 та соціальні пакети, що включатимуть в себе медичну страховку;
- підтримувати феміністичні ініціативи та активісток/ів для нормалізації феміністичного дискурсу в суспільстві;
- створювати та розповсюджувати відеоматеріали на рівні громад про діяльність жіночих ГО та їхніх лідерок;
- інвестувати в організаційний розвиток жіночих ГО, докладніше див. у Завданні 1.

Запропоновані вище заходи вимагають додаткових ресурсів, зокрема фінансових. Очевидно, що перерозподіляти власні ресурси, які були виділені на інші проекти, жіночі ГО не мають можливості. Способи пошуку таких ресурсів визначені докладніше в Завданні 3. Адвокація.

Завдання 2. Розширення економічних можливостей

Цей блок включає комплекс заходів для подолання наслідків карантину задля можливості отримання доходу жінками, включаючи працевлаштування, самозайнятість та підприємництво.

Ці заходи об'єднані в такі напрями:

1. Аналіз потреб і досвіду

- проводити аналіз потреб та досвіду підтримки самозайнятості, підприємництва та віддаленої роботи жінок у контексті COVID-19 (зокрема, власних ініціатив жінок на місцях) для визначення пріоритетів для підтримки та найбільш дієвих підходів;
- цільові групи мають, зокрема, включати жінок, які повернулися після тривалої трудової міграції та не можуть знайти роботу (див. аналіз MOM/USAID);
- під час аналізу звертати увагу на потреби жінок, які зазнають множинної дискримінації (див. орієнтовний перелік у Завданні 1) – визначати для них найбільш пріоритетні види бізнесу, розробляти аргументи для заохочення підприємництва;
- такий аналіз потреб і досвіду має здійснюватися регулярно та постійно оновлюватися;
- готувати короткі довідки про потреби цих груп, які будуть використовуватися для координації, обміну інформації з іншими ГО, а також для адвокації з органами влади та міжнародними організаціями.

2. Підтримка жінкам для переведення бізнесу онлайн

- проводити тренінги для самозайнятих жінок та жінок-підприємниць про переведення бізнесу онлайн, організацію доставки, продажі через Інтернет, виходу на інші ринки, навчання інструментам просування бізнесу, масштабування бізнесу (перетворення хобі на бізнес – за можливості), див. [приклад](#) навчальних курсів про переведення бізнесу онлайн;
- під час розробки та проведення тренінгів враховувати потреби та обмеження цільових груп (див. орієнтовний перелік у Завданні 1);
- запроваджувати/масштабувати практики переведення бізнесу онлайн, виявлені під час аналізу потреб і досвіду;



- приклад: онлайн-ринки – дрібні продавці та виробники продуктів харчування, побутових товарів та послуг під час карантину не мали можливості працювати офлайн, тому самоорганізувалися та створили онлайн-групи на [Facebook](#) (Покровськ) і [Viber](#) (Ірпінь), куди перемістили торгівлю;
- створити онлайн-платформу для підтримки бізнесу жінок в умовах Covid-19.

3. Підтримка для жінок у бізнесі

- надавати жінкам консультації щодо Програми доступних кредитів 5-7-9;
- поширювати інформацію та надавати консультації щодо кредитних і грантових можливостей, які пропонуються міжнародними організаціями та проектами: Програмою ЄС [Forbiz](#), [програмами](#) USAID з підтримки економічного розвитку;
- запровадити міні-гранти для жінок, які ведуть бізнес або започатковують свою справу;
- надавати гранти на навчання у приватних закладах (наприклад, Beetroot Academy);
- сприяти жіночим фермерським господарствам в отриманні кредитів від Українського державного фонду підтримки фермерських господарств;
- адвокатувати лояльні умови кредитування для сільських підприємниць;
- надавати інші ресурси для підприємниць – інформаційні, технічні, менторські;
- надавати підтримку жінкам для розвитку соціального підприємництва (з урахуванням обмежень, пов'язаних з відсутністю податкових пільг для СП);
- надавати самозайнятим жінкам та підприємницям психологічну підтримку. Така підтримка має стосуватися в тому числі консультацій щодо поєднання бізнесу та домашніх справ, організації дистанційного навчання дітей.


4. Навчання онлайн-професіям

- оскільки значна кількість жінок, які були найманими працівницями, втратили роботу, слід організувати навчання базовим навичкам ведення бізнесу та навчання жінок онлайн-професіям, можливостям додаткового заробітку (програми перекваліфікації);
- проводити навчання у форматах, які будуть ефективно працювати для конкретних цільових груп (наприклад, відео-лекції для тих, хто не має стабільного Інтернету);
- за можливості адаптувати навчальні програми для потреб жінок із різними нозологіями (порушення зору, слуху, руху);
- сприяти створенню єдиної електронної платформи для онлайн-навчання з різних напрямів, в тому числі для перенавчання, у тому числі українських грантових програм за галузями. Забезпечити, щоб на цій платформі були і роботодавці;
- створити дайджест програм онлайн-навчання та щомісяця його оновлювати;
- розвивати систему короткочасних оплачуваних громадських робіт для безробітних жінок.

5. Консультації та створення мереж

- проводити консультації з жінками в бізнесі щодо найбільш пріоритетних рішень та підходів у зв'язку з реагуванням на COVID-19;
- розробити системні рішення для працевлаштування жінок, для жінок-ФОП, які будуть пропонуватися органам влади;



- 
- збирати інформацію про наявні мережі (наприклад, Асоціація жінок-фермерок України та сільських жінок), всі доступні види допомоги, систематизувати її;
 - заохочувати самозайнятих жінок та підприємниць приєднуватися до існуючих або створення мереж співпраці між жінками у сфері підприємництва та розширення економічних можливостей, які можуть використовуватися для виробничої та маркетингової кооперації, обміну досвідом тощо;
 - збирати та розповсюджувати інформацію про приклади реалізованих проєктів зі сприяння кооперації самозайнятих жінок та підприємниць.

Так само, як й із Завданням 1, окремі із запропонованих заходів вимагають додаткових фінансових ресурсів, які жіночі ГО можуть пошукати в органів влади, бізнесу та міжнародних організацій. Способи залучення таких ресурсів визначені докладніше в Завданні 3. Адвокація.

Завдання 3. Адвокація

Цей блок містить комплекс адвокаційних заходів, спрямованих на:

- включення ґендерної перспективи до національних, регіональних і місцевих програм і планів дій, зокрема тих, що пов'язані з протидією COVID-19, до програм міжнародних організацій;
- підвищення бюджетів/видатків на забезпечення прав жінок у зв'язку з пандемією та карантинном;
- підвищення впливу жінок на прийняття рішень з реагування на COVID-19.

Окрім того, пропонувані заходи спрямовані на формування або зміцнення коаліцій жіночих ГО на національному, регіональному та місцевому рівнях, з акцентом на розвиток і посилення жіночого/феміністичного руху.

Ці заходи об'єднані в такі напрями:

1. Адвокація про збір і використання даних

- суб'єкти стратегії мають закликати органи влади збирати розподілені за статтю та віком дані про групи жінок, які зазнають множинної дискримінації (див. перелік у Завданні 1);
- це стосується не лише тих, хто захворів, але й співвідношення чоловіків і жінок медичних працівників, працівників поліції, закладів роздрібної торгівлі й аптек та інших фахівців, які забезпечують безпосереднє реагування на COVID-19;
- також варто визначити частку жінок серед осіб, які втратили під час карантину роботу в Україні (адже особливо постраждали сфери громадського харчування, готельно-рекреаційної галузі, побутових послуг, розваг, де більшу частину зайнятих складають жінки), та серед тих, хто знайшли роботу після завершення жорсткого карантину;
- органи влади мають збирати та послідовно використовувати ці дані під час розробки політик.

2. Адвокація для підвищення наочності потреб жінок

Проводити адвокацію з органами влади, міжнародними організаціями та бізнесом для підвищення наочності проблем і потреб жінок у зв'язку з COVID-19:

- збирати аргументи про обов'язковість та корисність включення ґендерних підходів до програм і планів дій, готувати аналітичні матеріали, рекомендації, візуальні матеріали;
- проводити відповідні зустрічі, консультації, інші заходи із зовнішніми партнерами.

3. Адвокація для розширення впливу жінок

Адвокаційні заходи та матеріали щодо розширення впливу жінок на прийняття рішень у контексті COVID-19:

- призначення жінок до органів прийняття рішень та координаційних рад для розробки і реалізації рішень щодо протидії COVID-19;
- залучення експерток та експертів з питань прав жінок до таких структур і рад (у відповідності до Пекінського порядку денного для глобальних дій з ґендерно-чутливого скорочення ризику катастроф, 2009 р.).

4. Конкретні теми для адвокації з органами влади

- налагодження практики постійного збору та аналізу оперативних даних і статистичних даних з розподілом статтю, віком, місцем проживання, сімейним становищем, наявністю зайнятості, наявністю дітей молодшого та шкільного віку для аналізу ситуації з COVID-19 та розробки і вжиття відповідних заходів реагування;
- розробка та реалізація програм підтримки жіночого підприємництва (міських, обласних тощо);
- надання в оренду жінкам-підприємцям наявних місцевих ресурсів (приміщення, земля, потенційні туристичні об'єкти тощо), що перебувають у комунальній власності, для ведення господарської діяльності;
- розробка та реалізація заходів для задоволення потреб жінок, які зазнають множинної дискримінації, на основі аналізу таких потреб;
- проведення таргетованого інформування населення про епідеміологічні правила, карантинні обмеження та наявну підтримку (з урахуванням того, якими каналами отримання інформації користуються різні групи жінок);
- навчання представників органів влади ґендерно-чутливим підходам в управлінні, зокрема й включення цих тем до планів підвищення кваліфікації працівників;
- виділення коштів для задоволення потреб жінок у зв'язку з COVID-19, зокрема й надання цих коштів жіночим ГО через механізм соціального замовлення;
- цільове залучення жінок-підприємниць до виконання робіт, необхідних в ОТГ;
- проведення інформаційних/комунікаційних кампаній для зміни суспільної думки щодо насильства проти жінок, оскільки ця проблема загострюється через COVID-19;
- створення мереж та платформ співпраці з міжнародними організаціями, бізнесом та громадським сектором для координації діяльності у відповідь на COVID-19.

5. Конкретні теми для адвокації з бізнесом

- створення сприятливих умов для поєднання жінками та чоловіками професійних і сімейних обов'язків у контексті пандемії та карантину, зокрема, шляхом розширення практик гнучкого графіку роботи, роботи з дому, створення приватних мінісадків;



- надання своїм співробітницям засобів індивідуального захисту та інформації про безпечне виконання професійних обов'язків в умовах пандемії та карантину;
- пропонування своїм співробітницям психологічної допомоги для подолання стресу, викликаного COVID-19;
- пропонування жіночим ГО обладнання, програмного забезпечення та тренінгів з користування ним за пільговими цінами;
- долучення до мереж і платформ співпраці з органами влади, міжнародними організаціями та громадським сектором для координації діяльності у відповідь на COVID-19;
- з провайдерами мобільного зв'язку та Інтернету – забезпечення кращого покриття сільської місцевості Інтернетом та мобільним зв'язком, підключення клубів і бібліотек у селах до Інтернету, щоб жінки у селах та їхні сім'ї мали кращий доступ до необхідної інформації та послуг;
- виділення коштів жіночим ГО для реалізації системних рішень із задоволення потреб та розширення можливостей жінок, зокрема й у межах програм корпоративної соціальної відповідальності;
- проведення консультацій із жінками та жіночими НУО перед реалізацією власних програм допомоги жінкам;
- у своїх комунікаціях щодо реагування на COVID-19 – недопущення дискримінації жінок і підкреслення важливості їхньої ролі в протидії пандемії;
- з медіа бізнесом – висвітлення проблем жінок, спричинених пандемією та карантинном, і дієвих рішень цих проблем, а також залучення жінок як експерток і спікерок з теми протидії COVID-19.

6. Конкретні теми для адвокації з міжнародними організаціями

- проведення грантових програм для жіночих ГО з реагування на COVID-19 за спрощеною процедурою. Такі програми мають бути тривалими;
- виділення коштів на комунікаційні кампанії для зміни суспільного ставлення (підвищення престижності) до доглядової праці;
- підтримка діджиталізації жіночих ГО, зокрема й проведення тренінгів, придбання обладнання та програмного забезпечення для ефективнішої роботи онлайн;
- підтримка програм зміцнення організаційної спроможності жіночих ГО, зокрема й для:
 - забезпечення безпеки співробітниць та активісток,
 - підвищення спроможності жіночих ГО системно реагувати на виклики, пов'язані з COVID-19,
 - надання жіночим ГО ресурсів для розв'язання інших проблем, від яких вони були вимушені відволіктися через пандемію;
- долучення до мереж і платформ співпраці з органами влади, бізнесом та громадським сектором для координації діяльності у відповідь на COVID-19;
- підтримка жіночих ГО в їхніх зусиллях з адвокації з органами влади для:
 - розширення впливу жінок на прийняття рішень, зокрема й щодо реагування на COVID-19: збільшення кількості жінок у структурах, робочих групах, штабах реагування на COVID-19, залучення фахівчинь з прав жінок,



- врахування потреб жінок, які зазнають множинної дискримінації, у програмах та планах дій з реагування на COVID-19;
- у комунікаціях – наголос на важливості включення ґендерних підходів до стратегій реагування на COVID-19.

7. Інструменти громадської участі онлайн

- проводити для своїх цільових груп навчання користуватись інструментами громадської участі онлайн (онлайн-петиції, бюджет участі, слухання онлайн, онлайн-розгляд законопроектів і проектів рішень органів влади тощо);
- закликати жінок активніше використовувати ці інструменти;
- закликати до створення і подання на конкурси громадських проектів (у межах бюджетів участі), спрямованих на захист прав та інтересів жінок.

8. Просування жіночої солідарності

- у комунікаціях про реагування на COVID-19 з усіх тем, охоплених стратегією, особливо у комунікаціях з широкими групами жінок, необхідно підкреслювати корисність жіночої солідарності, важливість узгоджених дій жінок для задоволення потреб і розширення можливостей;
- збирати історії успіху, пов'язані з реалізацією стратегії;
- створити онлайн-платформу для об'єднання лідерок, організацій та мереж для взаємної комунікації, інформування та підтримки;
- використовувати ці комунікації, щоб закликати жінок підтримувати одна одну через формальні та неформальні контакти й мережі.

7. Партнерство

Суб'єктами реалізації стратегії є жіночі ГО, активістки, експертки та їхні коаліції. Планується, що **координацію** процесів виконання стратегії здійснюватимуть **саме вони** (за моделлю самоорганізації відповідно до принципів фемінізму). До того ж вони будуть постійно вивчати потреби цільових груп, консультуватися з ними щодо пропонованих підходів для задоволення потреб жінок, розширення можливостей жінок і підвищення представництва жінок у прийнятті рішень.

Власне, перші кроки з реалізації стратегії включають формування коаліцій (зокрема для задоволення потреб жінок, які зазнають множинної дискримінації у контексті COVID-19) для спільного вивчення потреб жінок, спільної розробки рішень для задоволення цих потреб, спільних консультацій із жінками, спільних адвокаційних заходів з органами влади.

Процес формування коаліцій та виконання цих кроків сприятиме самоорганізації, розподілу завдань, формалізації практик спільного прийняття рішень суб'єктами виконання стратегії та підвищенню звички до співпраці.

Для того, щоб стратегія була здійсненою, її реалізація не має залежати від **зовнішніх партнерів**. Такими зовнішніми партнерами є органи влади (на національному, регіональному та місцевому рівнях), міжнародні партнери з розвитку, благодійні фонди та бізнес. Але співпраця із зовнішніми партнерами важлива для досягнення її цілей, тому лівова частка стратегії передбачає **адвокацію** – розробку аргументів для того, щоб зовнішні



партнери прийняли необхідні для втілення стратегії рішення (залучати жінок до координаційних органів з протидії COVID-19, виділяти кошти з бюджету на задоволення потреб жінок, які зазнають множинної дискримінації тощо).

Відтак, суб'єкти виконання стратегії мають виконувати такі **функції**:

- регулярно аналізувати пріоритети, програми та плани дій зовнішніх партнерів з реагування на COVID-19 для визначення можливостей співпраці та уникнення дублювання зусиль;
- проводити з ними адвокацію за темами, визначеними вище в Завданні 3. Адвокація;
- інвестувати в свої фандрейзингові можливості (шляхом організації тренінгів, залучення менторів, обміну досвідом) для підвищення спроможності отримувати кошти на реалізацію стратегії від зовнішніх партнерів;
- проводити цільові комунікації з зовнішніми партнерами та цільовими групами жінок для визначення пріоритетів діяльності, звітування про досягнення;
- здійснювати співпрацю із зовнішніми партнерами за конкретними проектами на національному, регіональному, місцевому та тематичному рівнях;
- проводити подвійну/непрямую адвокацію – заохочувати міжнародні організації та цільові групи жінок вживати спільних із суб'єктами реалізації стратегії адвокаційних заходів щодо органів влади, щоб останні розробляли програми, плани дій та виділяли кошти з бюджетів для задоволення потреб жінок у зв'язку з COVID-19 і включали жінок до органів прийняття рішень щодо протидії пандемії.

Партнерство в реалізації стратегії має потенціал до посилення **жіночого руху**. Практики співпраці між суб'єктами реалізації стратегії, а також між цими суб'єктами та зовнішніми партнерами приносять користь цільовим групам жінок та зміцнюють звичку взаємодії, підвищуючи цінність жіночої солідарності. Суб'єкти реалізації стратегії мають посилатись на Стратегію під час взаємодії із зовнішніми суб'єктами (там, де це доцільно) та у комунікаціях з цільовими групами жінок.

8. Моніторинг і оцінка

Те, яким саме чином буде здійснюватися моніторинг і оцінка (хто буде суб'єктом), має бути визначено жіночими ГО, активістками та експертками у перші місяці реалізації стратегії. Створення спеціального органу/секретаріату/робочої групи для цих цілей є малоюмовірним сценарієм, тому найбільш вірогідним варіантом є те, що Моніторинг і оцінка (МіО) будуть здійснювати структури/особи, які будуть визначені жіночими ГО, активістками та експертками.

МіО матиме три функції для цілей цієї стратегії та є наскрізною діяльністю.

По-перше, зважаючи на те, що перевірених та науково-обґрунтованих рецептів реагування на COVID-19 в контексті захисту прав жінок і розширення впливу жінок на прийняття рішень немає, важливо проводити постійну оцінку дієвості тих підходів, які застосовують суб'єкти стратегії та інші актори. Відтак, МіО слугуватиме цілям **навчання на власному досвіді** та збору уроків, що будуть розповсюджуватися серед областей України та закордоном. До того ж доцільно вивчати досвід жіночих ГО, коаліцій і жіночих рухів з реагування на COVID-19 в інших країнах, що мають подібний контекст до України. Необхідно буде готувати аналітичні



матеріали та конкретні рекомендації для відтворення стратегії у тих регіонах та сферах, які не будуть безпосередньо охоплені діями суб'єктів реалізації стратегії.

Другою функцією є **оцінка прогресу та звітування**. Моніторинг діяльності, досягнень і змін контексту впливатиме на планування і виконання стратегічних завдань, а також сприятиме налагодженню співпраці з численними стейкхолдерами. Зважаючи на те, що стратегія є достатньо гнучкою, її суб'єктам варто використовувати результати моніторингу для швидкого коригування та посилення впливу своєї програмної діяльності.

Доцільним є щорічний збір ключових суб'єктів, які будуть виконувати стратегію з метою проведення стратегічного огляду для: 1) аналізу тенденцій щодо задоволення потреб, розширення можливостей і впливу жінок на прийняття рішень щодо COVID-19, 2) оцінки власної діяльності, 3) визначення нових можливостей та ризиків, 4) визначення необхідності внесення змін до стратегії та підходів. Перед щорічним оглядом слід проводити аналіз діяльності за встановленими індикаторами і готувати проект щорічного звіту. Результати стратегічного огляду будуть використовуватися як основа для планування на подальші роки.

Доцільно збирати уроки та висновки з реалізації стратегії для таких цілей:

- оперативно коригувати стратегічну діяльність та задовольняти нові потреби або прохання цільових груп;
- готувати інформацію для обґрунтованого звітування шляхом аналізу, візитів на місця, обміну знаннями та експертних оглядів;
- планувати діяльність відповідно до основних тенденцій в середовищі та аналізу роботи суб'єктів реалізації стратегії;
- активізувати діяльність з розбудови спроможності жіночих ГО шляхом оцінки потреб і збору інформації для розробки змісту тренінгів та інших видів підтримки;
- допомагати популяризувати досягнення та успіхи.

Під час збору інформації та уроків необхідно звертати увагу і на свої досягнення, і на зміни в контексті.

Прогрес у реалізації стратегії буде вимірюватися за низкою **індикаторів**. Нижче пропонується перелік індикаторів:

- кількість жіночих ГО, які отримали підтримку для реалізації стратегії, щорічно;
- кількість проектів, виконаних жіночими ГО в межах реалізації стратегії, щорічно;
- кількість осіб, які отримали користь від таких проектів, щорічно;
- кількість коаліцій жіночих ГО, створених для реалізації завдань стратегії, щорічно;
- кількість спільно виконаних коаліціями проектів (за підтримки УЖФ) у межах виконання стратегії, щорічно;
- кількість осіб, які отримали користь від таких проектів, щорічно;
- частка жінок, що є членами структур (координаційних рад, робочих груп тощо) з реагування на COVID-19, що створюються при органах влади.

Третя функція МіО – отримання контенту для **комунікацій**. Слід досліджувати вплив стратегії в кожному з трьох напрямів на основі звітів жіночих ГО, оглядів та моніторингу контексту. Найбільш надихаючі приклади мають бути описані як успішні історії та розповсюджені серед



партнерів і широкої громадськості, а також представлені у вигляді інфографіки та інших візуальних матеріалів. Зокрема, необхідно готувати та розповсюджувати кейси про те, як суб'єкти реалізації стратегії розв'язали конкретні проблеми, що стоять перед жінками на місцевому рівні в зв'язку з COVID-19, і застосували дієві підходи до посилення жіночих ГО, груп та руху в цілому.

